

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی

(مورد: دانشگاه‌های آزاد اسلامی شهر تهران)

مریم زارع^۱، دکتر کامران محمدخانی^{۲*}، دکتر حمیدرضا آراسته^۳، دکتر امیرحسین محمدداودی^۴

۱- دانشجوی دکتری رشته مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد

اسلامی، تهران، ایران

۲- دانشیار گروه مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی،

تهران، ایران

۳- استاد گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۴- دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران.

چکیده

طی چند دهه گذشته به ویژه از نیمه دوم سده بیستم میلادی موضوع ماندگاری دانشجویان در مراکز دانشگاهی به یکی از مهم‌ترین موضوعات پژوهشی تبدیل شده است. لذا مطالعه حاضر، ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجویان دانشگاه‌های ایران را شناسایی نموده است. در مرحله اصلی پژوهش، ابتدا ابعاد و مؤلفه‌های فوق از طریق مطالعه گسترده مبانی نظری و پیشینه تحقیق شناسایی شده و سپس با بهره‌گیری از مصاحبه نیمه ساختارمند، به تأیید خبرگان این حوزه رسیده است. پس از آن، به منظور تأیید نهایی ابعاد و مؤلفه‌های تأیید شده در مرحله اول، توسط ۵۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان تهران که با روش خوشه‌ای طبقه‌ای تصادفی در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی انتخاب شدند، با بهره‌گیری از پرسشنامه محقق ساخته، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاصل از تحقیق، دو بعد شامل ابعاد زمینه‌ای و فردی را شناسایی نمود. بعد زمینه‌ای عبارتند از مؤلفه خانوادگی، مؤلفه فرهنگی و مؤلفه اقتصادی و بعد فردی عبارتند از: ارزش تلاش، تعهد به اخذ مدرک تحصیلی، احتمال رسیدن به هدف، کسب موفقیت، انگیزش، خودکارآمدی و

ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد. نتایج حاکی از آن است که ارتقای سطح ماندگاری دانشجویان دانشگاه آزاد در گرو تقویت این ابعاد و مؤلفه‌ها می‌باشد.

واژگان کلیدی: آموزش عالی، دانشگاه آزاد اسلامی، ماندگاری دانشجویان، ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری

مقدمه

رشد فزاینده تعداد مؤسسات دانشگاهی از یک سو و از سوی دیگر کاهش تقاضا برای تحصیل به دلایلی چون کاهش تعداد جمعیت متقاضی تحصیل در دانشگاه‌ها سبب تشدید رقابت میان واحدهای دانشگاهی در جذب و نگهداشت دانشجو به منظور پر کردن ظرفیت‌های موجود شده است. بنابراین بالابردن قدرت رقابت‌پذیری دانشگاه‌ها در حفظ و ماندگار نمودن جمعیت دانشجویی و افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان به یکی از اهداف و سیاست‌های بنیادین بسیاری از دانشگاه‌ها در سراسر دنیا تبدیل شده است (کابرا و همکاران، ۱۹۹۰: ۱۲۸).

در ایران تا سال‌های اخیر به دلیل بالان بودن سطح تقاضا برای تحصیل در مراکز دانشگاهی مساله رقابت‌پذیری واحدهای دانشگاهی و توانایی آن‌ها در ماندگاری و یا به عبارتی ماندگار نمودن جمعیت دانشجویی به عنوان یک مساله اساسی مطرح نبوده است. اما طی چند ساله گذشته به دلایلی چون کاهش جمعیت دانشجویی و تقاضای تحصیل در دانشگاه در مقابل رشد فزاینده واحدهای دانشگاهی و همچنین افزایش ظرفیت‌های جذب دانشجو در اکثریت دانشگاه‌های کشور، موضوع رقابت در جذب و ماندگار نمودن دانشجو را به یک موضوع بسیار مهم تبدیل کرده است (محمودی و همکاران، ۱۳۹۲). دانشگاه آزاد اسلامی نیز به عنوان بزرگترین دانشگاه غیردولتی کشور، از این قاعده مستثنی نیست. به اعتقاد بسیاری از کارشناسان در حال حاضر کاهش دانشجو و افزایش رقبا از جمله چالش‌هایی است که این دانشگاه با آن روبرو است (زرافشانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۴).

دانشگاه آزاد اسلامی نه تنها برای ادامه حیات در این محیط رقابتی بلکه برای توسعه فعالیت و حفظ قدرت پاسخگویی و مشروعیت خود، باید مسئله سازگاری و نگهداری دانشجویان را مورد عنایت ویژه قرار دهد، بلکه از آنجائی که شهریه دریافتی از دانشجویان مهمترین منبع درآمد و تامین بودجه این دانشگاه است، لازم است دانشگاه آزاد اسلامی برای بقاء خود در این محیط رقابتی نسبت به افزایش توان رقابتی خود اقدام نموده و استراتژی‌ها و برنامه‌هایی کارآمد و رقابتی تدوین نماید. از این رو شناخت مهمترین ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجویان و همچنین تحلیل دقیق میزان اهمیت هر یک از آن‌ها برای کمک به تصمیم‌سازی و

تصمیم‌گیری منطقی در سطوح مختلف مدیریتی نهادهای دانشگاهی از ضرورت بالایی برخوردار است؛ زیرا بقاء نهادهای دانشگاهی و شکوفایی و پیشرفت آن‌ها منوط به وجود دانشجویان با انگیزه و علاقه‌مند به ادامه تحصیل است (تولیس و فالمر، ۲۰۱۳: ۴۷۹).

امروزه ماندگاری دانشجویان^۱ به عنوان یکی از شاخص‌های اثربخشی نهادهای آموزشی و دانشگاهی نگریسته می‌شود. (مزیک^۲، ۲۰۱۵: ۳۶). نبود تعهد و شور و شوق به علم‌آموزی، بویژه در نسل جوان کشور، خطر افزایش نرخ ترک تحصیل^۳ در بین دانشجویان را بالا می‌برد. ریزش دانشجویان نه تنها می‌تواند از لحاظ مالی بر دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی پیامدهای منفی در بر داشته باشد، بلکه بر زندگی کاری دانشجویان نیز تاثیرگذار است، چرا که در این صورت دانشجویان بدون اخذ مدرک تحصیلی دانشگاهی در مشاغل کم درآمدتر مشغول به کار خواهند شد (کابرا و همکاران^۴، ۱۹۹۰: ۱۲۹ و دیرارد و همکاران^۵، ۲۰۰۴: ۵۸۳). مساله اساسی در مباحث ماندگاری دانشجویان، بالا بردن نرخ فارغ‌التحصیلان و غلبه بر مجموعه عواملی است که سبب ایجاد تمایل به ترک دانشگاه به قصد رفتن به سایر دانشگاه‌ها و یا ترک تحصیل آن‌ها می‌شود. دستیابی به الگوهای مدیریتی کارآمد برای هدایت فعالیت‌های آموزشی به سوی خلاقیت و نوآوری و مبتنی بر روش درست علمی که افزایش سطح موفقیت و ماندگاری دانشجویان را در پی داشته باشد یکی از چالش‌های بزرگ نهادهای دانشگاهی در سراسر جهان است (جفری^۱، ۲۰۱۴: ۱۶۶).

مفاهیم نظری و تجربی پژوهش

دانشگاه آزاد اسلامی در اردیبهشت ماه سال ۱۳۶۱ با حمایت بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران آغاز به کار نمود. این دانشگاه از زمان تاسیس تا کنون نقش بارزی در توسعه آموزش عالی در کشور داشته است. در شرایط حاضر پیشرفت به سوی توسعه پژوهش و فناوری؛ پرورش دانشجویان خلاق و کارآفرین؛ ایجاد کرسی‌های نظریه‌پردازی؛ ارتقای کیفیت خدمات آموزشی؛ تعمیق ارزش‌ها و بالابردن مستمر سطح رضایت‌مندی دانشجویان، اساتید و کارکنان؛ گسترش و توسعه دوره‌های تحصیلات تکمیلی؛ مدیریت کارآمد منابع مالی دانشگاه و ایجاد منابع مالی جدید به عنوان افق‌های جدید و بلندمدت دانشگاه آزاد مطرح می‌شود. با این همه به نظر می‌رسد دانشگاه آزاد اسلامی تا رسیدن به چشم‌انداز مطلوب راه درازی در

۱. Student Retention

۲. M. Mezik

۳. Dropping out rate

۴. Cabrera, Stampen, & Hansen

۵. DeBerard, Spielmans, & Julka

۱. R. Jeffreys

پیش دارد و برخی کارشناسان مسائلی همچون بالا بودن میزان شهریه و پایین بودن کیفیت سطح آموزش، ضعف امکانات و تجهیزات آموزشی پژوهشی و رفاهی؛ مسائل و مشکلات ساختاری و مدیریتی؛ و توزیع نامتعادل امکانات و خدمات آموزشی و پژوهشی در سطح واحدهای مختلف دانشگاه در کشور را از برجسته‌ترین نقاط ضعف دانشگاه آزاد اسلامی برمی‌شمارند. اینگونه مسائل و مشکلات درونی در کنار مسائل و چالش‌های بیرونی، مانند کاهش تقاضا و افزایش سطح رقابت برای جذب دانشجویان با سایر دانشگاه‌های داخلی و خارجی می‌تواند ماندگاری دانشجویان در واحدهای مختلف دانشگاه آزاد از جمله در استان تهران را تحت تاثیر قرار دهد. بنابراین، ماموریت سازمان نشان می‌دهد که برای تحقق آن دانشگاه باید از استراتژی‌های مناسب بهره جوید یکی از استراتژی‌های مفید برای رسیدن به چشم‌انداز فوق ماندگاری دانشجویان است و شناسایی عواملی که پیش‌بینی‌کننده چنین ماندگاری هستند. ترک دانشگاه‌ها و فقدان توجه به ادامه تحصیل به زنگ خطر برای بقای دانشگاه‌ها تبدیل شده است (زمانی و عزیزی، ۲۰۰۷: ۱۲۸-۱۲۴).

بنابراین، در این پژوهش به تبیین ابعاد و مؤلفه‌های پیش‌بینی‌کننده ماندگاری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی در قلمرو جغرافیایی استان تهران ارائه می‌شود تا از این طریق بتوان با شناسایی این عوامل پیش‌بینی‌کننده بقای دانشجویان را بهبود و ارتقا بخشید. بر این اساس، لازم است نخست درک درستی از ابعاد، مسائل و مشکلات مرتبط با ماندگاری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی در این محدوده فراهم آید. سپس بر مبنای ابعاد مختلف مساله پژوهش، پرسش‌های اصولی و منطقی مطرح گردد تا از طریق پاسخگویی به آن‌ها بستر مناسب برای بهبود بخشی به وضعیت ماندگاری دانشجویان فراهم آید. ضرورت‌های نظری پرداختن به موضوع شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجو در دانشگاه آزاد اسلامی به عنوان حوزه‌ای که در ایران درباره آن پژوهش اندکی صورت گرفته است.

از اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ در مطالعات آکادمیک ماندگاری در دوره‌های تحصیلات دانشگاهی دانشجو به تدریج انجام پژوهش‌های هدفمند در راستای ارزیابی الگوهای نظری و مفهومی در این زمینه گسترش یافت و پژوهشگران از طریق مطالعات نظام یافته تلاش نمودند تا به تبیین مفهومی و چارچوب نظری منسجم از ماندگاری دانشجو دست یابند.

همان‌طور که بررسی برگر و همکاران (۲۰۱۲) درباره سوابق ادبیات مطالعاتی ماندگاری دانشجو نشان می‌دهد، از سال‌های نخست دهه ۱۹۷۰ نظریه‌پردازی علمی در این زمینه آغاز گردید. پژوهش ویلیام اسپادی (۱۹۷۱) با عنوان "ترک تحصیل از تحصیلات عالی: نقد و بررسی میان رشته‌ای و سنتز علمی" از برجسته‌ترین کارهای اولیه در این باره شناخته می‌شود؛ وی "نخستین مدل جامعه‌شناختی از ماندگاری" دانشجو را ارائه نمود. براساس مدل نظری اسپادی در هر دانشگاه دو نظام کلی وجود دارد، شامل "نظام آکادمیک" و "نظام اجتماعی"؛

هر کدام از این نظام‌ها دو زیرمجموعه را در برمی‌گیرند که بر تصمیم دانشجویان در ترک تحصیل یا ناماندگاری تاثیر می‌گذارند: پیشرفت تحصیلی و رشد فکری در نظام دانشگاهی، و همچنین سازگاری هنجاری و روابط دوستی در نظام اجتماعی. در پی کار علمی اسپادی، پژوهشگران دیگری به ارایه الگوهای مرتبط با ماندگاری دانشجویان بر پایه ماهیت روابط نهادی (سازمانی) دانشجویان پرداختند. به طوری که طی دهه ۱۹۷۰ بخش زیادی از رویکردهای مطالعاتی در موضوع ماندگاری دانشجویان بر نقش و مسئولیت مراکز دانشگاهی برای تاثیرگذاری بر تصمیم دانشجویان جهت پرهیز از ترک تحصیل تمرکز یافتند (هابلی^۱ و همکاران، ۲۰۱۲).

از آن پس تاکنون مطالعات بسیاری در زمینه ماندگاری مدل‌های نظری^۲ ارایه نموده‌اند. مانند مدل خروج از مؤسسه^۳ از تینتو^۴ (۱۹۷۵، ۱۹۹۳)، مدل ریزش دانشجویان^۵ از بین^۶ (۱۹۸۰، ۱۹۸۲)، مدل ارتباط غیررسمی^۷ دانشجویان - دانشکده از پاسکارلا^۸ (۱۹۸۰)، مدل مشارکت دانشجویان^۹ از آستین^{۱۰} (۱۹۸۴) مدل ریزش دانشجویی سنتی^{۱۱} از بین و متزنر^{۱۲} (۱۹۸۵)، و مدل یکپارچه ماندگاری^{۱۳} از کابریا و همکاران^{۱۴} (۱۹۹۳). پیش زمینه نظری و مفهومی و همچنین بسترهای جغرافیایی و تخصصی این مدل‌ها متفاوت است.

نویسندگان برجسته‌ترین مدل‌های حفظ ماندگاری دانش آموز همچون اسپادی، تینتو و بین پایه و اساس نظری یا مفهومی خود را براساس چارچوب مفهومی سه نظریه معروف بنیان نهاده‌اند، شامل: "نظریه خودکشی"^{۱۵} دورکیم^{۱۶} (۱۹۵۱) از زمینه جامعه‌شناسی، "نظریه مناسک گذار در جوامع قبیله‌ای"^{۱۷} از فن گنپ^{۱۸} (۱۹۶۰) از زمینه انسان‌شناسی و علوم اجتماعی، و

۱. Habley
۲. theoretical models
۳. Institutional Departure Model
۴. Tinto
۵. Student Attrition Model
۶. Bean
۷. Informal Contact Model
۸. Pascarella
۹. Student Involvement Model
۱۰. Astin
۱۱. Traditional Student Attrition Model
۱۲. Metzner
۱۳. Student Retention Integrated Model
۱۴. Cabrera, Nora & Castaneda
۱۵. Suicide theory
۱۶. Durkheim
۱. Rites of passage in tribal societies
۲. Van Gennep

"نظریه گردش نیروی کار مدیریت"^۳ در زمینه منابع انسانی از پرایس^۴ (۱۹۷۷). همچنین طی دهه‌های گذشته موضوع حفظ ماندگاری دانشجو و تبیین موضوع‌ها و مسائل در این زمینه به شدت دیدگاه‌های روانشناختی را در کانون توجه قرار داده‌اند، مانند نقش شخصیت، و عوامل انگیزش فردی دانشجو در آثار علمی تینتو (۱۹۹۳). تمرکز چنین مطالعاتی به طور عمده بر ویژگی‌ها و کاستی‌های شخصی تک تک دانشجویان قرار دارد و از این رو به طور غالب بر بنیان‌های علم روانشناسی بنا نهاده می‌شوند (مانند: تینتو، ۱۹۹۳ و ۲۰۰۶؛ برگر^۵ و همکاران، ۲۰۱۲؛ هابلی^۶ و همکاران، ۲۰۱۲؛ اسپادی، ۱۹۷۰ و ۱۹۷۱).

با این همه از دهه ۱۹۷۰ با پیدایش و گسترش مطالعات حفظ و ماندگاری دانشجو مدل‌های ماندگاری دانشجو در ابعاد گوناگون علمی بسط یافته‌اند، مانند: بعد روانشناختی، جامعه شناختی، سازمانی، محیطی، تعاملی، و اقتصادی. بر این پایه بسیاری از مطالعاتی که از رویکرد یکپارچه و جامع به موضوع ماندگاری دانشجو پیروی می‌کنند همه ابعاد یاد شده را در کانون مطالعه و تحلیل قرار می‌دهند (مانند: براکستون، ۲۰۰۰؛ براکستون و هرشی^۷، ۲۰۰۵؛ ایانلاندر و ونهارانت^۸، ۲۰۱۴). در اینجا به معرفی مشهورترین و پرکاربردترین الگوهای مطرح در زمینه ادبیات نظری مطالعات ماندگاری دانشجویان در دوره‌های تحصیلات دانشگاهی در ادبیات مطالعات علمی موجود پرداخته می‌شود.

بررسی جامع ادبیات نظری فراهم آمده طی دهه‌های اخیر درباره ماندگاری دانشجو بستر لازم برای دستیابی به شناخت درست در این باره را فراهم می‌آورد و مجموعه‌ای از عوامل مختلفی را که اغلب بر ماندگاری دانشجویان در دوره‌های تحصیلات عالی تاثیر می‌گذارند را مورد شناخت قرار می‌دهد. این عوامل قابل طبقه‌بندی ذیل عوامل فردی، آکادمیک، اجتماعی، و عوامل نهادی است. با این همه باید گفت، براساس ادبیات مطالعاتی موجود، عوامل نهادی از اهمیت بالاتری نسبت به دیگر عوامل برخوردارند. برآیند مجموعه عوامل مطرح شده در الگوها یا مدل‌های نظری ماندگاری دانشجو نشان می‌دهند که از میان صدها متغیر و مولفه‌ی مطرح شده به عنوان متغیر تاثیرگذار بر تصمیم دانشجویان به ماندگاری در مقاطع تحصیلات دانشگاهی تا فارغ التحصیلی کامل و یا تصمیم آن‌ها به ترک تحصیل، چندین متغیر نقش محوری و بنیادین دارند مانند: میزان رضایت دانشجویان از تجربه تحصیلات دانشگاهی، دلبستگی و تعهد و تعلق خاطر دانشجویان به دانشگاه یا موسسه آموزش عالی و نظام‌های

۳. Labour turnover

۴. Price

۵. Berger

۶. Habley

۷. Braxton & Hirschy

۸. Einolander & Vanharanta

اجتماعی موجود در نهادهای دانشگاهی، مهارت‌ها و توانمندی‌های فردی دانشجویان به لحاظ علمی و غیر علمی.

مؤلفه‌های مستخرج از ادبیات تحقیق (چارچوب نظری)

پس از بررسی پیشینه پژوهش و نتایج حاصل از مصاحبه با خبرگان دیدگاه مسئولان و صاحب‌نظران این حوزه را در مورد ابعاد و مؤلفه‌های شناسایی شده جویا شد. نتایج حاصل به شرح ذیل در جدول یک تدوین شده است.

جدول ۱ - ابعاد و مؤلفه‌های استخراج شده از پیشینه و متن مصاحبه‌ها

ردیف	متغیر	بعد	مؤلفه‌ها	شاخص	نویسندگان
۱	ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجویان	بعد زمینه‌ای	۱- جایگاه اقتصادی- اجتماعی	۱- سطح درآمد والدین: ۱- کمتر از ۲ میلیون و پایین‌تر، ۲- دو میلیون، ۳- سه میلیون تا چهار میلیون ۴- پنج میلیون و بالاتر	گازا و هانکر ^۱ ، ۲۰۱۴؛ ویلیامسون ^۲ ، ۲۰۰۹؛ پاسکارلا و همکاران، ۱۹۸۳؛ برگر و همکاران ^۱ ، ۲۰۱۲؛ تینتو، ۱۹۹۳
			۲- سطح سواد والدین	۲- زیردپلم ۲- دپلم و فوق ۳- لیسانس و فوق ۴- دکتری	
			۳- تعداد افراد دارای مدارک سطح بالا در خانواده	-	
			۴- موفقیت قبلی	۴- نمرات دبیرستان و مقاطع پیش دانشگاهی و دانشگاهی قبل.	

۱. Gazza & Hunker

۲. Williamson

۱. Berger

	<p>۱- والدینم به شدت بر ادامه تحصیل تاکید دارند. ۲- چندان اهمیت نمی دهند ۳- نسبتاً اهمیت می دهند ۴- بسیار اهمیت می دهند.</p>	<p>۵- حمایت و پشتیبانی والدین و خانواده</p>			
	<p>۱- اهمیت ارزش های دینی ۲- اعتقادات دینی</p>	<p>۶- مذهبی</p>			
	<p>۱- دسترسی به منزلت اجتماعی ۲- اهمیت فرهنگ به علم ۳- محور قرار گرفتن ایده هایم برای اصلاح جامعه</p>	<p>۷- فرهنگی</p>			
<p>لوتکوفسکی^۲ و همکاران، ۲۰۰۴؛ ایل^۳ و همکاران، ۲۰۱۶؛ ویلیامسون، ۲۰۰۹؛ گروست^۴، ۱۹۹۱؛ میلر، ۲۰۰۸؛ پاسکارلا و همکاران، ۱۹۸۳؛ تینتو، ۲۰۰۳؛ گازا و هانکر، ۲۰۱۴</p>	<p>- داشتن نقش مثرثمر در جامعه - قادر به یافتن شغل خوب - بهره مندی از آموزش عمومی و ایده های خوب - بهبود مهارت های خواندن و پژوهش - تبدیل شدن به فردی فرهیخته - قادر خواهم بود تا پول بیشتری را دریارم - یادگیری درباره علایق شخصی - استاد دانشگاه شدن</p>	<p>۱- ارزش تلاش^۱</p>	<p>بعد فردی</p>	<p>ابعاد و مؤلفه های ماندگاری دانشجوی</p>	<p>۲</p>

۱. Effort valence

۲. Lotkowski

۳. Byl

۴. Grosset

<p>براکستون و هرشی^۵، ۲۰۰۵؛ ایانلاندر و ونهارانت^۶، ۲۰۱۴؛ بین و مترنر^۷، ۱۹۸۵؛ کابریا و همکاران، ۱۹۹۲؛ اس.تی جان^۳ و همکاران، ۲۰۰۲؛ برانستاین^۴، ۲۰۰۱</p>	<p>کسب مدرک تحصیلی سطح عالی</p> <p>تلاش برای کسب مدرک کارشناسی</p> <p>تلاش برای کسب مدرک کارشناسی ارشد</p> <p>تلاش برای کسب مدرک دکتری</p>	<p>۲- تعهد به اخذ مدرک تحصیلی^۱</p>			
<p>بک و میلیگان^۶، ۲۰۱۴؛ ووسلی و میلر^۷، ۲۰۰۸، تینتو ۱۹۷۵ و ۱۹۹۳؛ براون^۸، ۲۰۱۲؛ نورا و کابریا، ۱۹۹۳</p>	<p>تبدیل شدن به یک متخصص در زمینه کسب و کار و امور مالی، برخوردار شدن از مسئولیت مدیریتی، ثروتمند شدن، موفق شدن در کسب و کارهای شخصی.</p> <p>برخورداری از دوستانی با پیشینه و علایق متفاوت، کمک کردن به دیگران در شرایط دشوار، مشارکت در سازمان‌های خیریه و صلح جو، مشارکت در برنامه‌های پاکیزه نگذاشت محیط زیست، خدمت به جامعه</p> <p>قادر بودن به نفوذ در ساختار سیاسی، نفوذ و تاثیر بر ارزش های اجتماعی، تبدیل شدن به یک مدیر در جامعه و توانایی</p>	<p>۳- احتمال رسیدن به هدف^۵</p>			

۱. Commitment to obtain higher education qualifications

۵. Braxton & Hirschy

۶. Einolander & Vanharanta

۳. Cabrera

۴. Braunstein

۵. Goal achievement expectation

۶. Beck & Milligan

۷. Woosley & Miller

۸. Brown

	<p>پرداختن به امور سیاسی (خیلی، کم، متوسطه).</p>				
<p>مصاحبه</p>	<p>تبدیل شدن به یک خبره در رشته تخصصی، شناخته شدن و کسب شهرت در بین اعضای دانشکده به سبب تلاش های علمی ارزنده در رشته تخصصی.</p> <p>-تحقق استعدادهای خویش</p> <p>- شکوفا شدن موهبت های طبیعی و ذاتی</p> <p>- خودیابی</p>				
<p>ایانلاندر و ونهارانت^۱، ۲۰۱۴؛ ووسلی و میلر، ۲۰۰۸؛ داویدسون و همکاران، ۲۰۱۰؛ بک و همکاران، ۲۰۰۹؛ برادفورد و همکاران، ۲۰۱۱</p>	<p>کسب معدل عالی، فارغ التحصیل شدن با کسب افتخار</p> <p>رسیدن به اهداف موردنظر، احساس عدالت کردن، رسیدن به آنچه شایسته آن بودن</p>	<p>۴- کسب موفقیت^۱</p>			

۱. Achievement expectation

۲. Einolander & Vanharanta

<p>دیشیلد و همکاران^۲، ۲۰۰۵؛ رایان^۳ و دیس، ۲۰۰۰؛ داویدسون و بک ۲۰۱۲؛ کلارک و همکاران، ۲۰۱۴؛ یز^۴، ۲۰۱۶؛ ال- بدارن^۵، ۲۰۱۵</p>	<p>- اشتیاق و انگیزه در انجام تکالیف علمی دانشگاهی - میزان صرف زمان جهت مطالعه و تحقیق - انگیزه اراییه درست و دقیق تکالیف دانشگاهی - علاقه مندی به انجام مطالعات جانبی - مطالعه قبلی و آمادگی علمی جهت حضور در کلاس‌های درس - تلاش علمی برای دریافت نمره قبولی بالا در امتحان</p>	<p>۵- انگیزش^۱</p>			
<p>گازا و هانکر^۲، ۲۰۱۴؛ بین^۳، ۱۹۸۲؛ سیتزمان^۴، ۲۰۱۲؛ کیستانتاس و همکاران، ۲۰۰۸؛ تروس^۵ و همکاران، ۲۰۰۰؛ کلارک و همکاران ۲۰۱۴</p>	<p>اعتماد به نفس از کسب موفقیت تحصیلی - مهارت در بکارگیری تکنیک‌های موثر و کارآمد در مطالعه منابع درسی - اعتماد به نفس در انجام تکالیف دانشگاهی - نداشتن وابستگی به دیگران در انجام تکالیف دانشگاهی</p>	<p>۶- خودکارآمدی^۱</p>			

۱. Motivation

۲. DeShields

۳. Ryan & Deci

۴. Yz

۵. AL-Baddareen

۱. Self-efficacy

۲. Gazza & Hunker

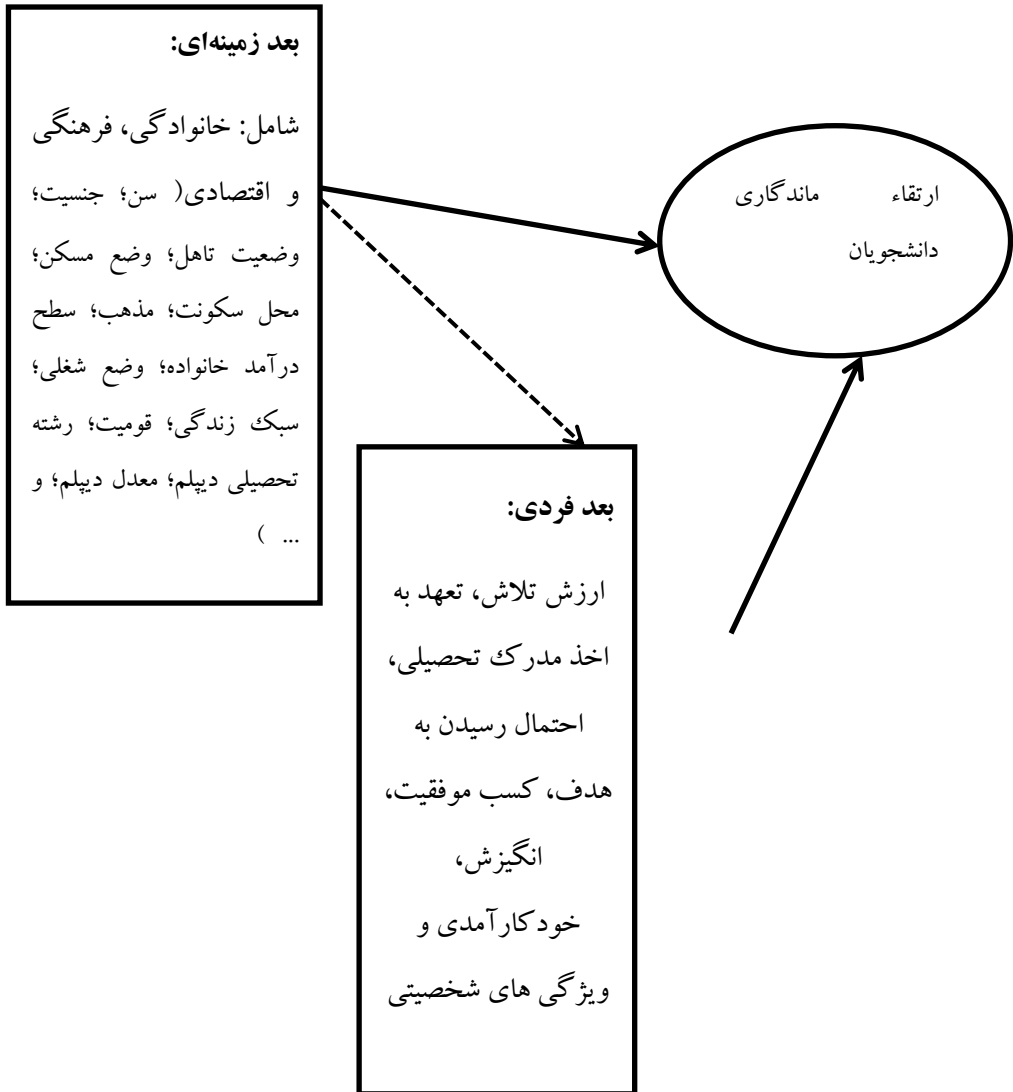
۳. Bean

۴. Sitzmann

۵. Tross

مصاحبه	- شخصیت موفقیت طلب - شخصیت قدرت طلب - شخصیت اجتماعی	۷- ویژگی شخصیتی			
--------	---	-----------------	--	--	--

الگوی اولیه ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجویان دانشگاه آزاد در راستای ارتقای سطح ماندگاری

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش ترکیبی است. این تحقیق به دنبال کشف و شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجویان در دانشگاه آزاد اسلامی بوده است. با توجه به اهمیت و گستردگی ارتقای ماندگاری دانشجویان در ابتدا لازم بود مطالعات کتابخانه‌ای عمیقی در مورد ادبیات و پیشینه ماندگاری دانشجو در ایران و سایر کشورها صورت گیرد تا در مرحله بعد با استفاده از روش میدانی و مراجعه مستقیم به نمونه‌های پژوهش تحلیلی مناسبی از وضعیت ماندگاری دانشجویان تدوین شود، محقق بررسی جامعی در مورد مدل‌ها و مؤلفه‌ها و ابعاد ماندگاری دانشجو در ایران و جهان انجام داد و سپس به بررسی اسناد و مدارک در برنامه‌های ماندگاری دانشجو در جهان و کشورهای مختلف پرداخت. نتیجه این بررسی‌ها، تهیه فهرست ابتدایی از ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجو در دانشگاه آزاد اسلامی بوده است (جدول ۱) شده‌اند.

در مرحله دوم، پس از مطالعه ادبیات فرآیند کیفی پژوهش مصاحبه با خبرگان بود که در این میان محقق با چهار نفر از روسای دانشگاه‌ها که حداقل سه سال سابقه مدیریت دانشگاهی داشته، همچنین چهار نفر از اساتید رشته مدیریت آموزشی و آموزش عالی که دارای مرتبه دانشیار به بالا بوده و سه نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها که دارای سابقه فعالیت در زمینه ماندگاری دانشجو، مصاحبه انجام داد. هدف از انجام مصاحبه‌ها، بررسی دقیق و کارشناسی موضوع ماندگاری دانشجو از دیدگاه صاحب‌نظران به منظور شناسایی یا تأیید ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجو برای بررسی وضعیت موجود در دانشگاه آزاد اسلامی بوده است. مصاحبه‌ها از نوع نیمه ساختمند و به مدت ۶۰ تا ۹۰ دقیقه بوده حاصل مصاحبه‌های نیمه ساختمند تأیید ابعاد و مؤلفه‌های شناسایی شده از ادبیات پژوهش و اضافه نمودن ابعادی بود که در جدول در قسمت منابع با ذکر کلمه مصاحبه مشخص شده‌اند. همچنین اضافه یا کم شدن ابعاد پس از مشورت و اظهار نظر با اساتید راهنما و مشاور صورت گرفت تا روایی صوری به صورت کامل برقرار گردد.

سوالات اصلی پژوهش

- ۱- ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟
- ۲- ابعاد فردی ماندگاری دانشجویان کدامند؟
- ۳- ابعاد زمینه‌ای ماندگاری دانشجویان کدامند؟

همچنین، لازم به یادآوری است که جهت سنجش کلیه متغیرها از روش پرسشنامه‌ای استفاده شده است. بدین منظور نمونه‌ای به روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای انجام شد. حجم نمونه براساس قواعد سرانگشتی رایج اتخاذ شد. از آنجا که حداقل ده سازه پنهان در پژوهش

موجود است، در نتیجه برای مدل‌هایی بالاتر از ده سازه دارند باید نمونه‌هایی بزرگتر از ۵۰۰ اتخاذ کرد و همچنین مواقعی که همه داشت یا اشتراک پایین است (آذر و خدیور، ۱۳۹۳). در این موارد نمی‌توان از فرمول‌های کوکرانی استفاده کرد. با توجه به اینکه حجم دانشگاه‌های آزاد تهران بیش از ۱۴۰ هزار نفر است. نمونه‌ای به تصادف براساس رویکرد انبوه فوق برای مدل‌سازی در نظر گرفته شد و به تصادف از دانشگاه‌های یادگار امام، تهران غرب و تهران شرق، علوم و تحقیقات و تهران مرکزی نمونه بالغ بر ۵۰۰ نفر اتخاذ شد. بدین منظور ۹۰۰ پرسشنامه توزیع گردید که از این میان ۷۰۰ تا گردآوری شد. همچنین، با توجه به سهم زیاد دانشجویان کارشناسی از این بین ۴۰۰ عدد پرسشنامه بین دانشجویان کارشناسی، ۳۰۰ تا ارشد و ۲۰۰ عدد به دانشجویان مقطع دکتری تعلق داشت. همچنین پیش از توزیع کامل پرسشنامه‌ها ۳۰ عدد توزیع گردید تا از اطمینان ابعاد و مولفه‌ها و روایی و پایایی شاخص‌ها اطمینان حاصل گردد که براساس این نمونه الفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰,۹۷ بود که عالی قلمداد می‌شود. همچنین به کمک نرم افزار SPSS از هم خطی نبودن متغیرها و نرمال بودن توزیع داده‌ها و غیر اطمینان حاصل شد.

یافته‌های پژوهش

در این مرحله تحلیل آماری، تعیین مولفه‌ها، از روش تحلیل عاملی اکتشافی (روش تحلیل مؤلفه اصلی با روش PCA)^۱ در دو مرحله استفاده شد. برای انجام تحلیل عامل اکتشافی از نرم افزار SPSS استفاده شد. نتایج تفصیلی این محاسبه‌ها در این فصل در دو قسمت توصیف و تحلیل داده‌ها ارائه شده است.

جدول توصیفی

جدول ۳- توزیع فراوانی مشارکت کنندگان براساس جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۲۵۸	۵۵,۲
زن	۲۲۷	۴۴,۴
کل	۴۸۶	۱۰۰

براساس جدول ۳ میزان ۵۵,۲ درصد از مشارکت کنندگان را مردان و ۴۴,۴ درصد از مشارکت کنندگان را زنان تشکیل می‌دهند.

جدول ۴- توزیع فراوانی مشارکت‌کننده‌ها براساس تحصیلات

درصد	فراوانی	تحصیلات
۴۵,۵	۱۷۰	دیپلم
۱۴	۸۰	فوق دیپلم
۳۶,۷	۱۴۵	لیسانس
۲,۸	۴۸	فوق لیسانس
۰,۷	۴۲	دکتری

براساس جدول ۴ میزان ۴۵,۵ درصد از مشارکت‌کنندگان دارای آخرین مدرک تحصیلی دیپلم، ۱۴ درصد فوق دیپلم، ۳۶,۷ درصد لیسانس، ۲,۸ درصد فوق لیسانس و ۰,۷ درصد دارای مدرک دکتری می‌باشند.

و همچنین براساس جدول شماره ۴۲,۷ درصد از پاسخگویان شاغل و ۵۷,۳ درصد از پاسخگویان غیرشاغل می‌باشند.

جدول ۵- توزیع فراوانی مشارکت‌کننده‌ها برحسب وضعیت اشتغال

درصد	فراوانی	وضعیت اشتغال
۴۲,۷	۲۲۲	شاغل
۵۷,۳	۲۶۳	غیرشاغل
۱۰۰	۴۸۵	کل

بررسی سئوالات پژوهش

سوال اول: ابعاد و مؤلفه‌های اصلی ماندگاری دانشجویان کدامند؟

در پاسخ به این سوال ابتدا با بررسی ادبیات پژوهش و داده‌های حاصل از مصاحبه با خبرگان، ماندگاری دانشجویان با دو بعد فردی و زمینه‌ای شناسایی شد. ابعاد زمینه‌ای عبارت‌اند از مؤلفه خانوادگی، مؤلفه فرهنگی و اقتصادی و ابعاد فردی عبارت‌اند از: ارزش تلاش، تعهد به اخذ مدرک تحصیلی، احتمال رسیدن به هدف، کسب موفقیت، انگیزش، خودکارآمدی و ویژگی‌های شخصیتی. در بین گویه‌های پرسشنامه ۶۷ گویه به سنجش و اندازه‌گیری این گویه‌ها می‌پردازند. تهیه و در اختیار متخصصان قرار گرفت. پس از جمع‌آوری داده‌ها به منظور رواسازی پرسشنامه و نیز تعیین مؤلفه‌ها، از روش تحلیل عاملی اکتشافی (روش تحلیل مؤلفه اصلی با روش PCA^۱) در دو مرحله استفاده شد تا از این طریق (۱) ابعاد و مؤلفه‌های استخراج شده با ۱۸ مؤلفه و ۶ بعدی که از طریق بررسی پیشینه نظری و تجربی و نیز نظرات متخصصین

به دست آمده است مطابقت داده شود، ۲) مؤلفه‌های موجود ماندگاری دانشجو در دانشگاه آزاد تعیین شود، و ۳) روایی سازه پرسشنامه تأیید گردد.

هدف از تحلیل عامل اکتشافی کشف الگو یا شناسایی ساختار زیر بنایی برای داده‌ها است. این ساختار زیربنایی در واقع همان متغیرهای مکنون با عامل‌ها هستند. با انجام تحلیل عامل اکتشافی، عامل‌ها متغیرهای پنهان شناسایی می‌شوند و متغیرهای مشاهده شده یا شاخص‌ها در آن عامل‌ها قرار می‌گیرند. در تحلیل عامل اکتشافی هیچ تنوری اولیه با مدل از قبل طراحی شده‌ای برای داده‌های مرتبط با یک مفهوم وجود ندارد و هیچ محدودیتی در مورد تعداد متغیرهای پنهان و الگوی روابط میان متغیرهای پنهان و مشاهده شده لحاظ نمی‌شود. برای انجام تحلیل عامل اکتشافی از نرم افزار SPSS استفاده شد. در تحلیل عاملی قبل از اجرای تحلیل باید از مفروضات زیر اطمینان حاصل شود که اصولاً به مفروضه‌های حاکم بر تحلیل عاملی معروفند.

۱) شاخص کفایت نمونه‌گیری (KMO) باید دست کم ۰/۸۰ و ترجیحاً بالاتر از آن باشد. این شاخص در دامنه صفر تا یک قرار دارد اگر مقدار شاخص نزدیک به یک باشد، داده‌های مورد نظر برای تحلیل عاملی مناسب هستند. در صورتیکه مقدار KMO کمتر از ۰/۵۰ باشد داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب نخواهد بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵۰ تا ۱۹ باشد می‌توان با احتیاط بیشتر به تحلیل عاملی پرداخت و در صورتیکه مقدار آن بزرگتر ۰/۷۰ باشد همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب خواهد بود ۲) نتیجه آزمون کرویت بارتلت باید از لحاظ آماری معنادار باشد. برای اطمینان از مناسب بودن داده‌ها مبنی بر اینکه ماتریس همبستگی‌هایی که پایه تحلیل قرار می‌گیرد در جامعه برابر با صفر نیست از آزمون بارتلت استفاده شده است ۳) بار عاملی زیر مولفه‌ها در ماتریس مولفه و ماتریس چرخش یافته دست کم ۰/۳۰ و ترجیحاً بالاتر از آن باشد ۴) هر یک از مولفه‌ها باید دست کم متعلق به سه سؤال باشد. ۵) مولفه‌ها باید از اعتبار کافی برخوردار باشد.

تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه اول: در مرحله اول پرسشنامه ۱۱۰ گویه‌ای برای تحلیل مؤلفه اصلی بکار گرفته شد و از این طریق زیر مولفه‌های استخراج شده ۲۳ عدد حاصل شدند و با زیر مولفه‌ای که از طریق بررسی پیشینه نظری و مصاحبه برای به دست آمده است مطابقت داده شود. اندازه‌های KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت در جدول ۶ نمایش داده شده است.

جدول ۶- اندازه‌های KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت برای پرسشنامه ۱۱۰ گویه‌ای ماندگاری دانشجوی

۰/۹۰۹	شاخص کفایت نمونه‌گیری
۲۴۸۳۹,۲۲۸	مجذور خی آزمون کرویت بارتلت درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معنی داری

چنانکه در این جدول دیده می‌شود، مقدار KMO برابر با $۰/۹۰$ است که نزدیک به مقدار ۱ است. همچنین سطح معنادار بودن مشخصه آزمون کرویت بارتلت نیز صفر است که کوچکتر از $۰/۰۵$ است و نشان می‌دهد از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین، بر پایه هر دو ملاک می‌توان نتیجه گرفت که اجرای تحلیل عاملی براساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه نمونه مورد مطالعه، قابل توجه خواهد بود.

خروجی دوم تحلیل عاملی اکتشافی جدول اشتراکات نامیده می‌شود که ضرایب تعیین گویه‌ها را نشان می‌دهد.

این عدد باید مقادیر آن بالاتر از $۰/۵۰$ باشد تا مورد قبول واقع شود (حبیب پور و صفری، ۱۳۹۰ : ۲۵). با توجه به مقادیر همه داشت بالا در این پژوهش که از مقدار $۰/۶۰$ به بالا هستند. گویه‌ها حفظ می‌شوند.

خروجی سوم جدول تبیین واریانس مولفه‌های استخراجی است. یعنی چند درصد از واریانس داده‌ها توسط مولفه‌های استخراجی تبیین می‌شود. شاخص‌های مهم در اینجا عبارتند از:

۱- مقادیر ویژه که تعیین می‌کنند چند عامل از عامل‌های استخراج شده معتبر هستند و در تحلیل باید در نظر گرفته شوند. براساس این شاخص عامل‌های دارای مقادیر ویژه بزرگتر از ۱ در تحلیل باقی می‌مانند درحالی که عامل‌های دارای مقادیر کمتر از ۱ تحلیل خارج می‌شوند.

۲- نسبت واریانس تبیین شده توسط هر مولفه یعنی درصد واریانس که مولفه از داده‌ها استخراج می‌کند.

۳- نمودار اسکری که مقادیر ویژه بالاتر از یک ۱ را نشان می‌دهد.

(جدول ۷) مقادیر ویژه، درصد واریانس، و درصد واریانس تجمعی عامل‌ها را بعد از انجام چرخش واریماکس نشان می‌دهد.

جدول ۷- مقادیر ویژه، درصد واریانس، و درصد واریانس تجمعی عامل‌ها

مؤلفه	مقادیر ویژه اولیه			مجموع مجذورات بارهای عاملی مربع			مجموع مجذورات بعد از چرخش واریماکس		
	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	۳۱,۲۵۰	۲۸,۴۰۹	۲۸,۴۰۹	۳۱,۲۵۰	۲۸,۴۰۹	۲۸,۴۰۹	۸,۱۶۹	۷,۴۲۷	۷,۴۲۷
۲	۷,۴۱۴	۶,۷۴۰	۳۵,۱۴۹	۷,۴۱۴	۶,۷۴۰	۳۵,۱۴۹	۷,۹۹۹	۷,۲۷۲	۱۴,۶۹۸
۳	۴,۳۶۹	۳,۹۷۲	۳۹,۱۲۰	۴,۳۶۹	۳,۹۷۲	۳۹,۱۲۰	۵,۸۸۳	۵,۳۴۸	۲۰,۰۴۷
۴	۳,۶۱۵	۳,۲۸۶	۴۲,۴۰۷	۳,۶۱۵	۳,۲۸۶	۴۲,۴۰۷	۴,۵۱۳	۴,۱۰۳	۲۴,۱۵۰
۵	۳,۵۶۹	۳,۲۴۴	۴۵,۶۵۱	۳,۵۶۹	۳,۲۴۴	۴۵,۶۵۱	۴,۳۸۴	۳,۹۸۶	۲۸,۱۳۶
۶	۳,۲۸۶	۲,۹۸۷	۴۸,۶۳۸	۳,۲۸۶	۲,۹۸۷	۴۸,۶۳۸	۴,۲۲۱	۳,۸۳۷	۳۱,۹۷۳
۷	۲,۸۴۱	۲,۵۸۲	۵۱,۲۲۱	۲,۸۴۱	۲,۵۸۲	۵۱,۲۲۱	۴,۱۷۴	۳,۷۹۵	۳۵,۷۶۸
۸	۲,۵۶۷	۲,۳۳۴	۵۳,۶۷	۲,۵۶۷	۲,۳۳۴	۵۳,۶۷	۴,۰۶۶	۳,۶۹۶	۳۹,۴۶۴
۹	۲,۲۰۲	۲,۰۵۵	۵۵,۵۵۶	۲,۲۰۲	۲,۰۵۵	۵۵,۵۵۶	۴,۰۱۵	۳,۶۵۰	۴۳,۱۱۴
۱۰	۱,۸۸۱	۱,۷۲۶	۵۷,۲۶۶	۱,۸۸۱	۱,۷۲۶	۵۷,۲۶۶	۳,۳۹۶	۳,۰۸۷	۴۶,۲۰۲
۱۱	۱,۷۹۴	۱,۶۳۱	۵۸,۸۹۷	۱,۷۹۴	۱,۶۳۱	۵۸,۸۹۷	۳,۳۶۴	۳,۰۵۸	۴۹,۲۶۰
۱۲	۱,۶۴۳	۱,۴۹۳	۶۰,۳۹۰	۱,۶۴۳	۱,۴۹۳	۶۰,۳۹۰	۳,۰۷۳	۲,۷۹۴	۵۲,۰۵۴
۱۳	۱,۵۵۹	۱,۴۱۷	۶۱,۸۰۸	۱,۵۵۹	۱,۴۱۷	۶۱,۸۰۸	۲,۹۷۰	۲,۷۰۰	۵۴,۷۵۴
۱۴	۱,۵۴۷	۱,۴۰۷	۶۳,۲۱۴	۱,۵۴۷	۱,۴۰۷	۶۳,۲۱۴	۲,۸۳۹	۲,۵۸۱	۵۷,۳۳۵
۱۵	۱,۴۷۶	۱,۳۴۱	۶۴,۵۵۶	۱,۴۷۶	۱,۳۴۱	۶۴,۵۵۶	۲,۵۱۳	۲,۲۸۵	۵۹,۶۲۰
۱۶	۱,۳۶۳	۱,۲۳۹	۶۵,۷۹۵	۱,۳۶۳	۱,۲۳۹	۶۵,۷۹۵	۲,۳۵۵	۲,۱۴۱	۶۱,۷۶۱
۱۷	۱,۳۰۳	۱,۱۸۴	۶۶,۹۷۹	۱,۳۰۳	۱,۱۸۴	۶۶,۹۷۹	۲,۳۰۹	۲,۰۹۹	۶۳,۸۶۰

۶۵, ۸۲۵	۱,۹ ۶۵	۲, ۱۶۱	۶۸, ۰۴۵	۱,۰ ۶۵	۱,۱ ۷۲	۶۸, ۰۴۵	۱,۰ ۶۵	۱,۱ ۷۲	۱ ۸
۶۷, ۶۷۶	۱,۸ ۵۱	۲, ۰۳۶	۶۹, ۰۷۷	۱,۰ ۳۲	۱,۱ ۳۵	۶۹, ۰۷۷	۱,۰ ۳۲	۱,۱ ۳۵	۱ ۹
۶۹, ۳۱۶	۱,۶ ۴۰	۱, ۸۰۴	۷۰, ۰۷۵	. ۹۹۸	۱,۰ ۹۸	۷۰, ۰۷۵	. ۹۹۸	۱,۰ ۹۸	۲ ۰
۷۰, ۵۷۸	۱,۲ ۶۲	۱, ۳۸۹	۷۱, ۰۴۶	. ۹۷۱	۱,۰ ۶۸	۷۱, ۰۴۶	. ۹۷۱	۱,۰ ۶۸	۲ ۱
۷۱, ۷۶۹	۱,۱ ۹۱	۱, ۳۱۰	۷۱, ۹۸۱	. ۹۳۵	۱,۰ ۲۸	۷۱, ۹۸۱	. ۹۳۵	۱,۰ ۲۸	۲ ۲
۷۲, ۸۹۲	۱,۱ ۲۲	۱, ۲۳۵	۷۲, ۸۹۲	. ۹۱۱	۱,۰ ۰۲	۷۲, ۸۹۲	. ۹۱۱	۱,۰ ۰۲	۲ ۳

نکته: در این جدول مقادیر ویژه کمتر از ۱ حذف شده است.

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود مقادیر ویژه ۲۳ مولفه بزرگتر از یک است. و همچنین این ۲۳ مولفه ۷۲/۸۹ درصد واریانس کل داده‌ها را تبیین می‌کنند. در نتیجه نشان می‌دهد که بیشتر واریانس داده‌ها توسط مولفه‌های پژوهش تبیین می‌شود.

همچنین، خروجی چهارم نمودار اسکری را نشان می‌دهد براساس این نمودار مقادیر ویژه بزرگتر از ۱ انتخاب می‌شوند و کمک می‌کند که چنین تصمیم‌گیری به راحتی انجام گیرد. براساس چرخش واریانس مولفه‌های پژوهش بر روی عامل‌های متفاوتی قرار گرفتند که در جدول ۷ مشاهده می‌شود. گویه‌های ۱ تا ۵ ابعاد زمینه‌ای ماندگاری دانشجویان و بعد زمینه خانوادگی را نشان می‌دهند. همچنین مولفه‌های ۶ تا ۱۰ ابعاد زمینه‌ای و بعد فرهنگی را نشان می‌دهد. به همین ترتیب برای سایر ابعاد از آنجا که تحلیل‌ها به صورت مجزا انجام می‌شود نتایج به صورت جداگانه برای عامل‌ها استخراج می‌شود. در مرحله بعدی با پاسخ به سوالات مولفه‌های ابعاد استخراج می‌گردد.

سوال دو: ابعاد و مولفه‌های زمینه‌ای ماندگاری دانشجویان کدامند؟

به منظور پاسخ به این سوال همه مولفه‌های ابعاد ماندگاری دانشجویان به دو صورت مورد بررسی قرار گرفت در گام نخست، ابتدا ابعاد زمینه‌ای استخراج شد. در این مرحله ۱۰ گویه برای تحلیل عاملی انتخاب شد. مقدار آزمون بارتلت و سطح معناداری به شرح زیر است.

جدول ۸- آزمون بارتلت و KMO برای مولفه‌های ابعاد زمینه‌ای ماندگاری دانشجو

شاخص کفایت نمونه‌گیری	۰/۸۲۴
مجذور خی آزمون کرویت بارتلت درجه آزادی	۱۷۱۲,۸۹۲
سطح معنی داری	۰/۰۰۰

همچنین، مقادیر همه داشت همگی نیز بالاتر از ۰/۵۰ هستند که نشان می‌دهد اشتراک زیادی با بعد زمینه‌ای دارند. (جدول ۹) مقادیر همه داشت را نشان می‌دهد.

جدول ۹- مقادیر همه داشت برای بعد زمینه‌ای ماندگاری دانشجو

گویه‌ها	اشتراک اولیه	اشتراک استخراج شده
X۱	۱,۰۰۰	۰,۷۰۵
X۲	۱,۰۰۰	.۶۰۹
X۳	۱,۰۰۰	.۷۹۳
X۴	۱,۰۰۰	.۶۳۰
X۵	۱,۰۰۰	.۶۷۷
X۶	۱,۰۰۰	.۸۳۷
X۷	۱,۰۰۰	.۴۶۹
X۸	۱,۰۰۰	.۸۵۵
X۹	۱,۰۰۰	.۷۳۹
X۱۰	۱,۰۰۰	.۵۹۱

براساس نمودار اسکری نیز دو مولفه استخراج گردید که مقادیر ویژه بزرگتر از یک را نشان می‌دهند.

براساس جدول زیر مقادیر ویژه ۲ مولفه بزرگتر از یک است و همچنین این ۲ مولفه ۶۸/۰۵ درصد واریانس کل داده‌ها را تبیین می‌کنند. در نتیجه نشان می‌دهد که بیشتر واریانس داده‌ها توسط مولفه‌های پژوهش تبیین می‌شود.

جدول ۱۰- مجموع واریانس تبیین شده از طریق مؤلفه‌های استخراج شده برای بعد زمینه‌ای ماندگاری دانشجوی

مجموع مجذورات بعد از چرخش واریماکس			مجموع مجذورات بارهای عاملی مربع			مقادیر ویژه اولیه			مؤلفه
در صد	در صد	ک ل	در صد	در صد	ک ل	در صد	در صد	ک ل	
تجمعی	واریانس		تجمعی	واریانس		تجمعی	واریانس		
۳۴,۳۴۱	۳۴,۳۴۱	۳,۴۳۴	۴۱,۲۵۳	۴۱,۲۵۳	۴,۱۲۵	۴۱,۲۵۳	۴۱,۲۵۳	۴,۱۲۵	۱
۶۸,۰۵۹	۳۳,۷۱۸	۳,۳۷۲	۶۸,۰۵۹	۲۶,۸۰۶	۲,۶۸۱	۶۸,۰۵۹	۲۶,۸۰۶	۲,۶۸۱	۲
						۷۴,۷۲۵	۶,۶۶۶	.۰۶۶۷	۳
						۸۰,۷۳۷	۶,۰۱۲	.۰۶۰۱	۴
						۸۶,۰۲۳	۵,۲۸۷	.۰۵۲۹	۵
						۹۰,۷۷۳	۴,۷۴۹	.۰۴۷۵	۶
						۹۴,۲۵۳	۳,۴۸۱	.۰۳۴۸	۷
						۹۷,۲۶۲	۳,۰۰۹	.۰۳۰۱	۸
						۹۸,۸۰۵	۱,۵۴۲	.۰۱۵۴	۹
						۱۰۰,۰۰۰	۱,۱۹۵	.۰۱۲۰	۱۰

(جدول ۱۰) تعداد مؤلفه‌های استخراج شده و بارهای عاملی را نشان می‌دهد براساس این جدول دو عامل براساس بعد زمینه خانوادگی و زمینه فرهنگی نامگذاری شدند. به منظور نامگذاری این عامل‌ها از چرخش واریماکس استفاده شد.

جدول ۱۱- عامل‌های استخراج شده براساس چرخش واریماکس

گویه ها	مؤلفه اول (زمینه خانوادگی)	مؤلفه دوم (زمینه فرهنگی)
X۳	.۸۸۷	
X۱	.۸۳۱	
X۵	.۸۱۳	
X۴	.۷۹۳	
X۲	.۷۷۴	
X۸		.۹۲۴
X۶		.۹۱۳
X۹		.۸۵۸
X۱۰		.۶۹۴
X۷		.۶۴۵

گام دوم - ابعاد و مؤلفه‌های فردی ماندگاری دانشجو کدامند؟

در این مرحله ۵۷ گویه برای تحلیل عاملی انتخاب شد. مقدار آزمون بارتلت و سطح معناداری به شرح زیر است.

جدول ۱۲- آزمون بارتلت و KMO برای مؤلفه‌های ابعاد فردی ماندگاری دانشجو

۰/۹۲۸	شاخص کفایت نمونه‌گیری
۱۰۲۸۱,۹۰۳	مجذور خی آزمون کرویت بارتلت درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معنی داری

همچنین، مقادیر همه داشت همگی نیز بالاتر از ۰/۵۰ هستند که نشان می‌دهد اشتراک زیادی با بعد زمینه‌ای دارند. (جدول ۱۳) مقادیر همه داشت را نشان می‌دهد.

جدول ۱۳ - مقادیر همه داشت برای گویه‌های بعد فردی ماندگاری دانشجو

مقادیر اشتراک اولیه	مقادیر اشتراک استخراج شده	
۱,۰۰۰	۷۸۰.	X ۱۱
۱,۰۰۰	۸۰۸.	X ۱۲
۱,۰۰۰	۶۳۲.	X ۱۳
۱,۰۰۰	۶۸۸.	X ۱۴
۱,۰۰۰	۶۶۰.	X ۱۵

۶۸۲.	۱,۰۰۰	X	۱۶
۶۸۴.	۱,۰۰۰	X	۱۷
۶۸۹.	۱,۰۰۰	X	۱۸
۶۰۴.	۱,۰۰۰	X	۱۹
۶۵۳.	۱,۰۰۰	X	۲۰
۶۶۳.	۱,۰۰۰	X	۲۱
۶۰۹.	۱,۰۰۰	X	۲۲
۶۹۴.	۱,۰۰۰	X	۲۳
۷۷۵.	۱,۰۰۰	X	۲۴
۷۲۰.	۱,۰۰۰	X	۲۵
۷۲۱.	۱,۰۰۰	X	۲۶
۶۳۹.	۱,۰۰۰	X	۲۷
۶۰۴.	۱,۰۰۰	X	۲۸
۵۱۷.	۱,۰۰۰	X	۲۹
۷۴۵.	۱,۰۰۰	X	۳۰
۶۷۹.	۱,۰۰۰	X	۳۱
۶۸۹.	۱,۰۰۰	X	۳۲
۶۱۴.	۱,۰۰۰	X	۳۳
۵۴۳.	۱,۰۰۰	X	۳۴
۶۰۲.	۱,۰۰۰	X	۳۵
۶۸۹.	۱,۰۰۰	X	۳۶

۶۴۸.	۱,۰۰۰	X ۳۷
۶۹۷.	۱,۰۰۰	X ۳۸
۷۳۷.	۱,۰۰۰	X ۳۹
۶۶۱.	۱,۰۰۰	X ۴۰
۷۲۶.	۱,۰۰۰	X ۴۱
۶۱۶.	۱,۰۰۰	X ۴۲
۶۱۱.	۱,۰۰۰	X ۴۳
۷۱۸.	۱,۰۰۰	X ۴۴
۷۲۳.	۱,۰۰۰	X ۴۵
۶۱۴.	۱,۰۰۰	X ۴۶
۶۴۹.	۱,۰۰۰	X ۴۷
۶۰۵.	۱,۰۰۰	X ۴۸
۶۶۲.	۱,۰۰۰	X ۴۹
۶۷۶.	۱,۰۰۰	X ۵۰
۵۹۰.	۱,۰۰۰	X ۵۱
۶۶۱.	۱,۰۰۰	X ۵۲
۷۷۵.	۱,۰۰۰	X ۵۳
۵۵۶.	۱,۰۰۰	X ۵۴
۶۶۰.	۱,۰۰۰	X ۵۵
۷۶۶.	۱,۰۰۰	X ۵۶
۷۰۴.	۱,۰۰۰	X ۵۷

۶۸۶.	۱,۰۰۰	X	۵۸
۶۶۹.	۱,۰۰۰	X	۵۹
۶۴۵.	۱,۰۰۰	X	۶۰
۶۳۷.	۱,۰۰۰	X	۶۱
۲۹۶.	۱,۰۰۰	X	۶۲
۶۸۶.	۱,۰۰۰	X	۶۳
۶۹۵.	۱,۰۰۰	X	۶۴
۶۰۶.	۱,۰۰۰	X	۶۵
۵۴۲.	۱,۰۰۰	X	۶۶
۶۳۶.	۱,۰۰۰	X	۶۷

همچنین، براساس نمودار اسکری مقادیر ویژگی بزرگتر از ۱ انتخاب شدند این نمودار در زیر قابل مشاهده است.

براساس جدول زیر (۱۴) مقادیر ویژه ۱۱ مولفه بزرگتر از یک است و همچنین این ۱۱ مولفه ۶۵/۸۵۳ درصد واریانس کل داده‌ها را تبیین می‌کنند. در نتیجه نشان می‌دهد که بیشتر واریانس داده‌ها توسط مولفه‌های استخراجی برای بعد فردی تبیین می‌شود.

جدول ۱۴- مجموع واریانس تبیین شده از طریق مولفه‌های استخراج شده برای بعد فردی ماندگاری دانشجویان

مجموع مجذورات بعد از چرخش واریماکس			مجموع مجذورات بارهای عاملی مربع			مقادیر ویژه اولیه			مولفه
درصد درصد	درصد واریانس	کل	درصد درصد	درصد واریانس	کل	درصد درصد	درصد واریانس	کل	
۹,۹	۹,۹	۵,	۳۴,	۳۴,	۱۹,	۳۴,	۳۴,	۱۹,	۱
۵۳	۵۳	۶۷۳	۲۶۹	۲۶۹	۵۳۳	۲۶۹	۲۶۹	۵۳۳	
۱۹,	۹,۵	۵,	۴۰,	۵,۸	۳,۳	۴۰,	۵,۸	۳,۳	۲
۴۵۷	۰۴	۴۱۷	۰۹۳	۲۳	۱۹	۰۹۳	۲۳	۱۹	
۲۶,	۷,۳	۴,	۴۴,	۴,۶	۲,۶	۴۴,	۴,۶	۲,۶	۳
۸۲۱	۶۴	۱۹۷	۷۴۲	۴۹	۵۰	۷۴۲	۴۹	۵۰	

۳۳, ۹۳۳	۷,۱ ۱۲	۴, ۰۵۴	۴۹, ۰۹۶	۴,۳ ۵۴	۲,۴ ۸۲	۴۹, ۰۹۶	۴,۳ ۵۴	۲,۴ ۸۲	۴
۴۰, ۳۳۵	۶,۴ ۰۲	۳, ۶۴۹	۵۲, ۲۶۵	۳,۱ ۷۰	۱,۸ ۰۷	۵۲, ۲۶۵	۳,۱ ۷۰	۱,۸ ۰۷	۵
۴۶, ۳۴۲	۶,۰ ۰۷	۳, ۴۲۴	۵۴, ۹۲۴	۲,۶ ۵۹	۱,۵ ۱۶	۵۴, ۹۲۴	۲,۶ ۵۹	۱,۵ ۱۶	۶
۵۱, ۸۸۲	۵,۵ ۴۱	۳, ۱۵۸	۵۷, ۵۳۶	۲,۶ ۱۲	۱,۴ ۸۹	۵۷, ۵۳۶	۲,۶ ۱۲	۱,۴ ۸۹	۷
۵۶, ۱۶۶	۴,۲ ۸۴	۲, ۴۴۲	۵۹, ۹۰۸	۲,۳ ۷۲	۱,۳ ۵۲	۵۹, ۹۰۸	۲,۳ ۷۲	۱,۳ ۵۲	۸
۶۰, ۲۰۹	۴,۰ ۴۲	۲, ۳۰۴	۶۲, ۰۶۲	۲,۱ ۵۳	۱,۲ ۲۷	۶۲, ۰۶۲	۲,۱ ۵۳	۱,۲ ۲۷	۹
۶۳, ۵۹۰	۳,۳ ۸۱	۱, ۹۲۷	۶۴, ۰۴۷	۱,۹ ۸۵	۱,۱ ۳۲	۶۴, ۰۴۷	۱,۹ ۸۵	۱,۱ ۳۲	۱۰
۶۵, ۸۵۳	۲,۲ ۶۳	۱, ۲۹۰	۶۵, ۸۵۳	۱,۸ ۰۶	۱,۰ ۲۹	۶۵, ۸۵۳	۱,۸ ۰۶	۱,۰ ۲۹	۱۱

جدول ۱۵) تعداد مولفه‌های استخراج شده و بارهای عاملی را نشان می‌دهد براساس این جدول ۱۱ عامل استخراج شده است. با توجه به ۷ بعد در پژوهش ابعادی که بارهای عاملی اندکی داشتند حذف شدند. در نتیجه چهار عامل از جدول زیر حذف شد. این عامل‌ها براساس مولفه‌های بعد فردی نامگذاری شدند. به منظور نامگذاری این عامل‌ها از چرخش واریماکس استفاده شد.

جدول ۱۵- مولفه‌های بعد فردی ماندگاری دانشجوی براساس چرخش واریماکس

گو یه	خودکار آمدی	ارزش تلاش	ویژگی شخصیتی	انگیزش	احتمال رسیدن به هدف	کسب موفقیت	تعهد به اخذ مدرک تحصیلی
x ۱۱		۸۱۴					
x ۱۲		۸۳۶					
x ۱۳		۵۱۱					
x ۱۴		۴۵۲					
x ۱۵		۶۲۸					
x ۱۶		۷۰۶					

					۶۳۴	X	۱۷
					۶۱۳	X	۱۸
۶۳۹.						X	۱۹
۶۲۲.						X	۲۰
۵۹۵.						X	۲۱
۴۶۶.						X	۲۲
۷۴۳.						X	۲۳
۸۰۲.						X	۲۴
۵۴۲.						X	۲۵
		۶۵۵.				X	۲۶
		۷۴۰.				X	۲۷
		۵۲۱.				X	۲۸
		۵۹۲.				X	۲۹
		۷۷۴.				X	۳۰
		۶۵۲.				X	۳۱
		۷۷۷.				X	۳۲
		۵۷۲.				X	۳۳
		۴۹۳.				X	۳۴
		۵۸۵.				X	۳۵
		۷۳۴.				X	۳۶
		۶۹۰.				X	۳۷
		۶۵۱.				X	۳۸
		۴۱۵.				X	۳۹
		۵۳۱.				X	۴۰
		۶۱۱.				X	۴۱

		۴۷۵.					X	۴۲
	۴۹۰.						X	۴۳
	۶۶۳.						X	۴۴
	۶۵۰.						X	۴۵
	۵۸۰.						X	۴۶
			.	۶۱۹			X	۴۷
			.	۴۱۷			X	۴۸
			.	۶۴۲			X	۴۹
			.	۵۶۲			X	۵۰
			.	۶۵۸			X	۵۱
			.	۶۶۱			X	۵۲
						۷۹۲.	X	۵۳
						۶۴۵.	X	۵۴
						۶۶۶.	X	۵۵
						۷۶۴.	X	۵۶
						۶۱۱.	X	۵۷
						۵۲۵.	X	۵۸
				۵۲۴.			X	۵۹
				۵۸۳.			X	۶۰
				۵۴۹.			X	۶۱
				۸۴۸.			X	۶۲
				۵۰۷.			X	۶۳
				۵۷۲.			X	۶۴
				۴۵۶.			X	

						۶۵
			۵۴۸.			X ۶۶
			۵۸۴.			X ۶۷

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

هدف این پژوهش عبارت است از شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های ماندگاری دانشجویان در دانشگاه‌های آزاد استان تهران می‌باشد. یافته‌ها حاکی از آن است که ماندگاری دانشجویان از ابعادی مانند زمینه‌ای و فردی تشکیل می‌شود که ابعاد زمینه‌ای شامل عوامل مذهبی، خانوادگی و فرهنگی و اقتصادی هستند در حالی که ابعاد فردی شامل ارزش تلاش، تعهد به اخذ مدرک، احتمال رسیدن به هدف، کسب موفقیت، انگیزش، خودکارآمدی و ویژگی‌های شخصیتی هستند. پژوهش‌های قبلی نیز به اهمیت این مؤلفه‌ها اشاره کرده بودند برای مثال گاززا و هانکر^۱، (۲۰۱۴) و ویلیامسون^۲ (۲۰۰۹) پاسکارلا و همکاران (۲۰۱۲) به عوامل ماندگاری و اقتصادی اشاره کردند در حالی که عوامل فرهنگی و مذهبی در این مطالعه نیز افزوده شدند. همچنین در بین مؤلفه‌های عوامل فردی که در ادبیات قبلی به آن‌ها اشاره شده بود مؤلفه و بعد شخصیت در این پژوهش افزوده شد.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به مقطعی بودن آن اشاره کرد زیرا در گذر زمان ممکن است ماندگاری دانشجویان تحت تاثیر عوامل دیگر یا شرایط دیگر متفاوت باشد. از دیگر محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به جامعه پژوهش اشاره کرد زیرا یافته‌های آن ممکن است به راحتی به دانشگاه‌های دیگر قابل تعمیم نباشند. با وجود این این پژوهش به سبب ماهیت ترکیبی بودنش از دقت نظری عمیقی برخوردار است زیرا دانش معتبر و جامعی از واقعیت بدست می‌دهد.

به مدیران و تصمیم‌گیران دانشگاه آزاد پیشنهاد می‌شود که توجه به تاثیر عوامل مالی، عامل حمایت و پشتیبانی از دانشجویان و خدمات مشاوره و همچنین کیفیت عوامل آموزش بر ماندگاری دانشجویان موارد فوق را در جهت ارتقای ماندگاری دانشجویان نیز در اولویت قرار دهند.

این یافته تاکید می‌کنند بیشتر دغدغه‌های دانشجویان دانشگاه از کیفیت سیستم آموزشی، ضعف پشتیبانی از دانشجویان، فقدان سیستم اثربخش مشاوره دانشجویی و نبود حمایت‌های مالی از جمله و ام‌ها هستند.

۱. Gazza & Hunker

۲. Williamson

از دیگر ضرورت‌های عملی مورد توجه مدیران دانشگاه آزاد این است که در توجه به ارتقای ماندگاری دانشجویان سیستم‌های موجود را به نحوی سازماندهی کنند که بتواند زمینه‌ساز هم‌افزایی این موارد را فراهم کند به طوری‌که همزمان با افزایش کیفیت نظام آموزشی نیز حمایت‌های مالی در اولویت قرار گیرند. مضاف بر این، تدوین ساز و کارهایی که بتواند حمایت‌های مالی و سایر خدمات مشاوره‌ای و پشتیبانی را به نحو مساعدتری تقویت کنند در اولویت است. انتخاب نوع استراتژی در حوزه‌های فوق با توجه به بافت هر دانشگاه می‌تواند متفاوت باشد.

پژوهش‌های آتی می‌توانند به بررسی این عوامل در بافت دانشگاه آزاد در شهرستان‌ها و حتی سایر دانشگاه‌های غیرانتفاعی پردازند و مدل متناسب با بافت مورد نظر را مطالعه کنند. همچنین دانشگاه‌هایی که در چنین فضایی رقابتی با مشکل ماندگاری دانشجویان رو به رو هستند می‌توانند مدل را با توجه به بافت و بستر خود بومی‌سازی کنند.

منابع و ماخذ - منابع فارسی

۱. داوری، علی و رضازاده، آرش (۱۳۹۲). مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم افزار، PLS، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
۲. ام بایرن، بارابارا؛ (۱۳۹۰)، کاربرد و تحلیل مدل معادلات ساختاری در علوم انسانی با استفاده از نرم افزار AMOS، مترجمان حسین زاده، علی حسین و همکاران، دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر، معاونت پژوهش.
۳. محمودی مهدی، ابراهیم زاده عیسی، موسی کاظمی مهدی، فرج اللهی مهران، "تحلیلی بر رابطه فراوانی تعامل آموزشی و ماندگاری دانشجویان در آموزش الکترونیکی، فصلنامه مديا، زمستان ۱۳۹۲، دوره ۴، شماره ۴.

- منابع لاتین

۴. Aldwin, C. M. (۲۰۰۷). Stress, coping, and development. New York: Guilford.
۵. Davidson, W. B., Beck, H. P., & Milligan, M. (۲۰۰۹). The College Persistence Questionnaire: Development and validation of an instrument that predicts student attrition. *Journal of College Student Development*, ۵۰, ۳۷۳-۳۸۹.
۶. Delen, Dursun. (۲۰۱۰). A comparative analysis of machine learning techniques for student retention management, *Decision Support Systems* ۴۹, pp. ۴۹۸-۵۰۶.
۷. Einolander, Jarno; Vanharanta, Hannu. (۲۰۱۵). Assessment of student retention using the Evolute approach, an overview, *Procedia Manufacturing* ۳, pp. ۵۸۱ - ۵۸۶.
۸. Hart, C. (۲۰۱۲). Factors associated with student persistence in an online program of study: A review of the literature. *Journal of Interactive Online Learning*, ۱۱, ۱۹, ۴۲.
۹. Kitsantas, A., Winsler, A., & Huie, F. (۲۰۰۸). Self regulation and ability predictors of academic success during college: A predictive validity study. *Journal of Advanced Academics*, ۲۰, ۴۲-۶۸.

۱۰. M. Mezick, Elizabeth. (۲۰۱۵). Relationship of Library Assessment to Student Retention, *The Journal of Academic Librarianship* ۴۱, pp. ۳۱-۳۶.

۱۱. Nandeshwar, shutosh; Menzies. Tim; Nelson, Adam. (۲۰۱۱). Learning patterns of university student retention, *Expert Systems with Applications* ۳۸, pp. ۱۴۹۸۴-۱۴۹۹۶.

۱۲. P. Beck, Hall., B. Davidson, William. (۲۰۱۰). The College Persistence Questionnaire: Esperanza University Institutional Commitment Report, Fall ۲۰۰۹ Freshman Sample.

۱۳. R. Jeffreys, Marianne. (۲۰۱۴). Student retention and success: Optimizing outcomes through HOLISTIC COMPETENCE and proactive inclusive enrichment, *Teaching and Learning in Nursing* ۹, pp. ۱۶۴-۱۷۰.

۱۴. Sitzmann, T. (۲۰۱۲). A theoretical model and analysis of the effect of self-regulation on attrition from voluntary online training. *Learning and Individual Differences*, ۲۲, ۴۶-۵۵.

۱۵. Tyson, W. (۲۰۱۱). Negative impact of employment on engineering student time management, time to degree, and retention: Faculty, administrator, and staff perspectives. *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice*, ۱۳, ۴۷۹-۴۹۸. <http://dx.doi.org/10.2190/CS.13.4.d>.

۱۶. Yool , Choi, ۲۰۱۸, V. Cite as student Employment and persistence: Evidence of Effect Heterogeneity of student Employment on college dropout, volume ۵۹, Issue ۱, pp ۸۸-۱۰۷